kurwaks, ja ta nägi ära, et seisuse waheseinad ämmugi nii madalad ei ole, kui tema arwanud. See asi läks talle nii südamesse, et ta seni ajani poissmeheks on jäänud.

Nõnda ei olnud sest talle midagi kasu, et ta oma sugu hoolega warjul hoidis. Ja weel sel ajal, kus ma seda kirjutan, ei ole Martin teiseks saanud ja ei taha sest rahwast midagi teada, kust ta on omale elu saanud. — — —

Jutust enesest wõib iga mõistlik lugeja oma jagu õppida. Meie näeme sest esiteks, kuda meie oma lapsi nõnda peame kaswatama, et nad mitte ei häbene meie lapsed olla. Teiseks on näha, et meie oma lapsi **peame** koolitama, sest muidu meist ei peeta mitte lugu, waid meid arwatakse rumalate sekka. Kolmandaks peame selle pääle waatama, et meie lapsed, kui nad koolitatud saawad, mitte oma keelt ega rahwast halwaks pidama ei hakka, nagu see Martini juures sündis. Kui palju mehi on meie seast wälja läinud sel wiisil! Kui need kõik oleksiwad meie rahwa liikmeks jäänud, siis ei oleks wõinud ütelda, et meie rahwa seas nii wähe haritud inimesi on. Kust peawad need tulema, kui kõiki haritud wõi koolitatud mehi Sakslasteks arwatakse ja üksi neid, kes ülemates koolides ei ole käinud, meie rahwaks?! Üksi siis, kui kõrgeste koolitatud mehed kõik ennast meie rahwa lasteks peawad, wõib meie rahwas haritud rahwaste hulka arwatud saada.

Saksa maal ei ole Saksa talupojad õppimises mitte palju meie rahwast mööda, kui ka oma

jagu; aga mehed, kes kõrgemasse waimu harimises jõuawad, tunnistawad endid kõik oma rahwa liikmeks. Sest see tuleb, et Saksa rahwas meie rahwast ees on. Niisama on lugu Prantsuses, Inglise maal, Italias, Rootsis ja kus muidu suuremad haritud rahwad elawad. Kes ülemale jõudnud, jääb sellegi pärast oma rahwa lapseks. See on ka üsna õige, ja naeru-wäärilisseks asjaks peab seda pidama, kui keegi arwab wõera keele läbi, mis ta õppinud, ka selle rahwa liikmeks saada, kelle keele ta ära õppinud. Ja just niisugune arwamine on meie juures wäga palju leida. Mehed, kes Saksa keele on suhu saanud, mõtlewad endid seega ka Saksaks saanud olewat ja ei loe endid enam meie rahwa sekka.

Aga kuda on lugu siis, kui inimene mitu wõerast keelt ära õpib? Missuguse rahwa päralt on ta siis? Ütleme: üks Eestlane õpib Saksa, Wene, Ladina, Greeka, Hebrea, Prantsuse, Inglise ja Italia ja weel mõne muu keele ära, nagu seda uuemal ajal juba tihti juhtub: Mis mees ta siis on? Kas Sakslane, Wenelane, Roomlane, Greeklane, Juut, Prantslane, Inglane, Italia mees wõi mõni muu?

Ei ühti, kulla mees, ta jääb seks, mis ta oli; ta jääb Eestlaseks. Teiseks ta ei wõi saada, wõi kas tehku ta wiis imet ära. — Sest näeme selgeste, et Eestlased, kes end Sakslaseks ehk Wenelaseks wõi mina tean mis — laseks arwawad, ometi seda ei ole. Oleks see hulk haritud mehi, mis meie rahwast on wälja tulnud — ja neid on, ma ei ütle mitte

Eesti-rahwa Kasuline Kalender 1878, lk. 28